

MARS 2007

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

Verksamhetsberättelse 2006 för Örebro läns företagsarkiv

*Örebro 1901 med Örebro Elektriska
AB:s kontor t v i nuvarande
Allehandaborgen.*

STYRELSEN avger härmed verksamhetsberättelse för föreningens tjugioandra verksamhetsår.

Organisation

Örebro läns företagsarkiv är en ideell organisation som är verksam på ArkivCentrum Örebro län. Företag, organisationer och offentliga institutioner är medlemmar. Arkivet dokumenterar näringslivet och företagshistoria i Örebro län. Detta sker framför allt genom inventering, insamling

och förvaring av företagens handlingar. Arkivet hjälper också företagen i dokumenthanteringsfrågor. Arkivet har ett brett arbetsfält som också omfattar forskning och publiceringsverksamhet. Arkivet bildades som länsförening 1985. Det hade dessförinnan ett förflutet som förening i Örebro kommun, startad 1977 av *Arne Gorpe*, historieintresserad direktör för Gustafsson & Görtz.

Utvecklingen har varit positiv under flera år och i oktober 1998 kunde arkivet tillsammans med sin partner Folkrorelsernas arkiv i Örebro län inviga den nya länskulturinstitutionen Arkiv-

Centrum Örebro län. På denna institution utgör de bägge arkivföreningarna tillsammans en kraftkälla för utbildning, folkbildning och forskning på det lokalthistoriska området. Från och med 1 januari 2007 kommer Örebro läns Företagsarkiv gå samman med Folkrorelsernas arkiv i Örebro län och bilda ArkivCentrum Örebro län.

Möten

Styrelsen har haft fem sammanträden. Årsmötet hölls den 10

Omslaget: Personal från Örebro Elektriska AB vid kraftanläggningen i Skrämforsen 1915.

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Sölve Persson, enskild ledamot
Vice ordförande	Sören Klingnéus, Örebro universitet
Sekreterare	Yvonne Bergman, t f arkivchef, adjungerad Sten-Ove Pettersson, Hasselfors Garden A B

Övriga

Egon Harfeldt, FöreningsSparbanken Örebro/Swedbank Örebro
Bengt Mattisson, Örebro kommun
Ingrid Nilsson, Örebro företags- och hantverksförening
Magnus Persson, Regionförbundet Örebro län
Torsten Pääjärvi, Handelskammaren Mälardalen
Anneli Sirsjö, Svensk Näringsliv, Örebro regionkontor

Ersättare

Lise-Lotte Alm, Svensk Handel Örebro län
Carl Jan Granqvist, Vinkällaren Grappe A B
Merit Israelsson, Handelskammaren Mälardalen
Hans Johansson, Örebro företags- och hantverksförening
Merja Luuk Stenlund, Teknikföretagen, Örebro samarbetsgrupp
Anders Nyberg, Örebro kommun
Sven Erik Sahlén, Regionförbundet Örebro län

Revisorer

Ordinarie

Gunilla Carlsson, Örebro läns landsting
Katarina von Dolwitz Carlsvärd, Örebro kommun

Ersättare

Mona Granath, Örebro läns landsting
Anders Olsson, Örebro kommun

maj på Yxhults gamla kontor i Hällabrottet. Kumlas kommundirektör Tage Arvidsson informerade om företagets verksamhet i Hällabrottet. Ingrid Blomkvist från Yxhultsbygdens kultur- och hembygdsförening visade Yxhultsarkivet.

I ArkivCentrums lokaler hölls den 15 november ett extra medlemsmöte med 10 personer närvarande, därav 7 ombud. På mötet bekräftades beslutet från årsmötet att gå samman med Folkrörelsearkivet. Därefter hölls ett gemensamt möte med Folkrörelsearkivet och efter detta möte berättade Katalin Gere från Riks-

arkivet om Enskilda nämndens arbete och därefter spelade Olle Söderlunds orkester.

Medlemmar

Arkivet har 45 medlemsföretag/organisationer.

Arla Foods A B, Örebro Mejeri
AssiDomän, Frövi
Bra Data MCP A B
Brukspatronen Per Erikssons Västman-landsfond
Carlsson & Åqvist A B
Centrumledningsbolaget i Örebro A B
Dyno Nobel Sweden A B, Nora
Edwalls Ur A B
Entré Presenter A B
E.ON Elnät Sverige A B
Fordonsutbildningar i Örebro A B

Fortum Power and Heat A B
FöreningsSparbanken, Örebro/
Swedbank Örebro
Haldex Garphyttan A B
Handelsbanken, Örebro
Handelskammaren Mälardalen
Hasselfors Garden A B
Johnson Metall A B
Järnverksföreningen
Kadenz H B, Örebro
Landshypotek, Örebro län
Laxå Bruks A B
Munksjö Aspa Bruk A B
Närkes-Östergötlands Jordägare-förening
Onninen A B, Örebro
Procordia Food A B, Örebro
Saab Bofors Support A B
Scan Foods A B, Örebro
Skyllbergs Bruks A B
Spel- och Servicehandlarnas
Riksförbund
Stiftelsen Alfred Nobels Björkborn,
Karlskoga
Stoneridge Electronics A B
Sveaskog Förvaltnings A B
Svensk Handel Örebro län
Svenskt Näringsliv, Örebro region-kontor
Teknikföretagen, Örebro samarbets-grupp
Torvfabrikernas Centralförening
Vinkällaren Grappe A B
Volvo Construction Equipment Cabs
A B, Hallsberg
Zinkgruvan Mining A B
Örebro företags- och hantverksförening
Örebro läns ingenjörsklubb
Örebro stads hantverksidkares sjuk-och begravningskassa samt understöds-kassa
Örebro Promotion
Örebro Universitet

Föreningen har också 11 personliga medlemmar.

Lokaler

ArkivCentrum Örebro län är namnet på den lokal som Företagsarkivet delar med Folkrörelsernas arkiv i Örebro län. Lokalerna, som finns på Nikolaigatan 3, har en sammanlagd yta på 1100 kvm varav hälften är arkivmagasin.

Depån i Fjugesta

Under 2003 öppnade ArkivCen-

Personalen vid Örebro Elektriska AB:s Skrämforsavdelning 1915.

trum en depå i Fjugesta och under det året monterades det begagnade hyllmateriel som förvarats på annat håll i Västernärke. Det är framför allt Företagsarkivet som har fört över material till depån, men också Folkrorelsearkivet har kört över några skrymmande leveranser till den nya lokalen. Där förvaras för Företagsarkivets räkning 450 hm. Depån utgörs av Telias gamla växelstation i Fjugesta och har en yta på 180 kvadratmeter. I början av året inreddes delar av lokalen med kompakthyllor och för närvarande finns en hyllkapacitet på 1580 hyllmeter.

Personal

Yvonne Bergman har varit tfarkivchef under året och Göran Henrikson har arbetat halvtid som projektledare för ArkivCentrums

intervjuprojekt. Carl Magnus Lindgren har arbetat heltid och har under hela året arbetat halvtid med ett dövhistoriskt projekt för arkivets räkning.

Yvonne Bergman har arbetat med administration och tagit emot studiebesök för arkivets räkning. Håkan Henriksson har arbetat med visningar och föredrag, men har också för Företagsarkivets räkning skött kanslitjänsten åt Näringslivets Arkivråd. Han har under 3 månader avlönats av Företagsarkivet. Andreas Jeppsson har arbetat tre månader med att ordna och förteckna arkiven från Kommunförbundet Örebro län och Fritid T-län. Evelyn Lauritzen har haft arbetspraktik de första tre månaderna och därefter anställdes av Folkrorelsearkivet som

plusjobbare.

Den lokalmässiga samordningen, som nu med framgång utövats i nio år, innebär att de bägge arkivföreningarnas personal gemensamt sköter flera arbetsuppgifter. Det gäller all receptions-, informations- och forskarservice, men också sådant som leveransmottagning och accessionsföring samt visst förteckningsarbete.

Kurser och konferenser

Den 17 januari besökte Yvonne Bergman konstnären och karikatyrtecknaren EWK:s (Ewert Karlsson) hem i Stockholm för att tillsammans med Anders Lindh och Torsten Nilsson från Arbetets museum i Norrköping gå igenom hans efterlämnade teckningar. Därefter gjorde Yvonne Bergman

en utredning på uppdrag av Arbetets museum rörande förvaring av dessa teckningar.

Den 4 februari var *Yvonne Bergman* på Föreningen L Laurins museum i Lysekil och höll kurs i arkivkunskap för företrädare från arbetslivsmuseer. Den 16 februari var hon på Arbetets museum i Norrköping och den 17 mars hos museiföreningen Östra Skånes järnvägar i Kristianstad och höll kurser med samma innehåll.

Den 15 mars deltog *Håkan Henriksson* på NLA:s årsmöte i Stockholm.

Den 22 mars var *Yvonne Bergman* i Laxå tillsammans med representanter från Örebro läns museum, Örebro stadsarkiv samt Örebro universitetsbibliotek med forskningsarkiv. Tillsammans visade de kommuninvånarna i Laxå vad som finns på institutionerna i Örebro och som rör Laxå kommun. Mötet kallades »Nyfiken på kulturarvet«. Den 3 april fick Ljusnarsbergs kommun besök, den 21 november Hallsbergs kommun och den 5 december besöktes Karlskoga kommun. Dessa gånger var det Andreas Jeppsson som presenterade Arkivcentrum. Den 24 maj föreläste *Håkan Henriksson* om Sveriges gruvpigor för Hällefors hembygdsförening.

Den 29 maj deltog *Bo Fransson* i ett seminarium om digitalisering av ljud och bild. Seminariet hölls på Kungliga biblioteket i Stockholm.

Den 1 juni var *Yvonne Bergman*, *Bo Fransson*, *Håkan Henriksson*, *Carl Magnus Lindgren*, *Inger Martinsson* och *Gun Strandh* på Föreningen Bergslagsarkivs årsmöte i Lesjöfors.

Den 8–9 juni var *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* närvarande på Sveriges hembygds-

förbunds årsstämma i Örebro.

Den 8 juli medverkade *Håkan Henriksson* på Vikers hembygdsförenings arkivdag under Kulturveckan.

Den 26–27 september deltog *Håkan Henriksson* på en IQPC-konferens om digital arkivering i Stockholm.

Den 5 oktober deltog *Bo Fransson* i en temadag i Stockholm om »Den falska bilden«.

Den 6 oktober var *Göran Henrikson*, *Håkan Henriksson* och *Carl Magnus Lindgren* närvarande på invigningen av Frövifors museums arkiv.

Den 12 oktober var *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* i Västerås på ett seminarium om »ABM möter skolan« anordnat av Regionala samarbetsrådet i Uppsala landsarkivdistrikt.

Den 14–15 oktober deltog *Carl Magnus Lindgren* i ett dövhistoriskt seminarium i Linköping, anordnat av Sveriges Dövhistoriska Sällskap. Seminariet handlade bland annat om förvaring av fotografier i arkivsamlingar och om digitalisering av fotografiska samlingar.

Den 17–19 november samverkade arkivföreningarna på ArkivCentrum med Örebro läns museum och Riksantikvarieämbetet kring ett bokbord på länets bokmässa på Örebro Slott.

Den 1 december deltog *Carl Magnus Lindgren* i en heldagskurs om identifiering av fotografiska tekniker, anordnad av Nordiska museet.

Den 5 december var *Göran Henrikson* inbjuden av Hallands Arkivförbund i Halmstad för att under ordförandeskap av landshövding *Lars-Erik Lövdén* inför lokala beslutsfattare, politiker och arkivarier tillsammans med landsarkivarien i Lund, *Jan Dah-*

lin, presentera erfarenheter av arkivcentrumtanken

Under våren och hösten har *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* medverkat med föreläsningar på Lokalhistoriska Sällskapets kurs i Lokalhistoria i Örebro län.

Under året har *Yvonne Bergman* tillsammans med *Bengt Persson* från Örebro läns hembygdsförbund varit sammankallande för träffar med hembygdsföreningarna i Örebro.

Ekonomi

Arkivets verksamhet är möjlig att driva genom stöd till lokal- och driftskostnader från framför allt Regionförbundet Örebro län, Riksarkivet, länsarbetsnämnden och Örebro kommun.

Ett mycket viktigt inslag i ekonomin utgör medlems- och hyllavgifter liksom intäkter från olika uppdrag. Under 2006 var den egengenererade andelen av omsättningen rekordhög: 67 %, detta beroende på flera större uppdrag. Årets resultat blev 34 158 kr och det egna kapitalet uppgår nu till 229 473 kr.

För detaljer kring ekonomin hänvisas till bokslutet på s 6–7.

Uppdrag

Under året har *Andreas Jeppsson* på uppdrag förtecknat Kommunförbundet Örebro län och Stiftelsen för fritidsområden i Örebro län (Fritid T-län). Dessa båda organisationers verksamhet överfördes 1 januari 2006 till Regionförbundet Örebro län. *Yvonne Bergman* har haft kurser om dokumenthantering på uppdrag av Miljö- och Teknikförvaltningen i Hallsberg och *Håkan Henriksson* har på uppdrag av Svenska Kyrkan i Glanshammar förtecknat församlingens arkiv efter 2000.

Balansräkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 2006

	2005-12-31	2006-12-31
Tillgångar		
Plusgiro	291 917,00	410 827,51
Bank	310 403,68	346 049,16
Inventarier	1,00	1,00
Kortfristiga fordringar	180 988,50	387 238,56
Avräkningskonto Folkrörelsearkivet	-136 048,50	-256 794,20
Summa	647 261,68	887 322,03
Skulder		
Fakturaskulder	29 265,00	10 731,50
Reserverade sociala avgifter	6 288,00	5 664,00
Skatter anställda	6 858,00	6 218,00
Reservering Gårdsprojektet	63 974,00	63 974,00
Reservering Hyllor	125 000,00	50 625,00
Reservering Personal	210 637,00	410 637,00
Reservering Inventarier	0,00	110 000,00
Summa	442 022,00	657 849,50
Eget kapital	146 848,50	205 239,68
Årets resultat	58 391,18	24 232,85
Summa	205 239,68	229 472,53
Summa skulder och eget kapital	647 261,68	887 322,03

Övriga uppdrag se nedan.

NLA

Näringslivets Arkivråd är en rikssammanslutning för företag och företagsarkiv vars syfte är att främja en rationell dokumenthantering och arkivering i företag, organisationer och institutioner. Från och med årsskiftet 1998–1999 överfördes organisationens kansli från Stockholms företagsminnen till Örebro läns företagsarkiv. Ett avtal upprättades i samband med detta mellan de två organisatio-

nerna. *Håkan Henriksson* ansvarar för kansliets skötsel som bland annat inkluderar medlems- och kursservice, bokföring samt organisationens hemsida.

Dövhistoriska Projektet

Carl Magnus Lindgren har under hela året varit engagerad på halvtid med arbete för Dövhistoriska Projektet. Projektet startade 1 november 2005 och avslutades 31 december 2006. Syftet med projektet har dels varit att dokumentera nedlagda dövföreningars ar-

kiv och dels hålla två arkivkurser för deltagare från hela Sverige. Ett uppföljningsseminarium hölls i Linköping den 13–14 oktober. 15 arkiv från dövföreningar har förtecknats inom projektets ram och de var från länen Västra Götaland, Östergötland, Gävleborg, Jönköping, Skåne och Stockholm.

Representation

Örebro läns företagsarkiv är medlem i Näringslivets arkivråd (NLA), Näringslivsarkivens förening (NAF) och Föreningen Bergslagsarkiv.

Yvonne Bergman är styrelseledamot i NAF och hon representerar arkivet i Nätverket för Hjälmaren-Mälarens näringslivsarkiv samt är med i Regionala samarbetsrådet för landsarkivdistriktet. *Håkan Henriksson* är suppleant i Föreningen Bergslagsarkiv och suppleant i Örebro läns hembygdsförbund samt ingår i redaktionskommittén för Länsbuketten. *Carl Magnus Lindgren* sitter i styrelsen som kassör i Sveriges Dövhistoriska Sällskap och är redaktör för SDHS:s medlemstidning.

Leveranser

Under året mottog Företagsarkivet 40 arkivleveranser (2005: 26). Totalt ökade arkivbeståndet med 157 hyllmeter (2005: 100 hm). Bland dessa kan nämnas Kommunförbundet Örebro län, Fritid T-län, Gullspångs Kraft AB, Hasselfors Bruks AB, Ekströms Livsmedelsprodukter AB och Vinkällaren Grappe AB. Under året flyttades över 150 hyllmeter arkivmaterial till ArkivCentrums depå i Fjugesta. För överflyttningen har *Carl Magnus Lindgren* ansvarat.

Besökare

Liksom tidigare år har Universitetets studenter i historia haft lek-

Resultaträkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 2006

	2005-12-31	2006-12-31
<i>Intäkter</i>		
Landstings-/Regionförbundsbidrag	198 000	202 000
Kommunbidrag	93 150	93 150
Statsbidrag	155 000	133 600
Lönebidrag AMV	117 498	148 034
Övriga bidrag	50 000	0
Medlemsavgifter	19 875	20 500
Förvaringsavgifter	244 190	290 740
Uppdragsintäkter	179 100	476 210
Övriga intäkter	20 071	2 560
Ränteintäkter	1 742	3 365
<i>Summa</i>	<i>1 079 126</i>	<i>1 370 159</i>
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader	324 937	513 379
Lokalkostnader	423 372	425 544
Kontorsmateriel	6 606	6 505
Arkiveringsmateriel	55	9 529
Trycksaker	18 986	8 842
Administrativa kostnader	41 709	36 159
Resor/transporter	2 783	9 137
Telefon/porton	10 476	11 867
Böcker/tidskrifter	2 437	539
Representation/PR	15 773	10 307
Kurser/konferenser	8 329	2 200
Inventarier/avskrivningar	15 108	1 901
Reservering hyllor	50 000	0
Reservering personal	100 000	200 000
Reservering inventarier	0	110 000
Övriga kostnader	164	17
Årets resultat	58 391	24 233
<i>Summa</i>	<i>1 079 126</i>	<i>1 370 159</i>

tioner på arkivet, då ArkivCentrums material och uppslag till uppsatsämnen diskuterats. Besök har också gjorts av ett ökande antal elever från gymnasieskolorna i länet. Även en gymnasieskola utanför länet besökte arkivet, Duveholmsgymnasiet i Katrineholm.

Utöver studenter och skol-

elever har släktforskargrupper, studiecirklar och föreningar besökt arkivet under året.

De visningar och presentationer som genomförs i samband med studiebesök och möten är ett mycket viktigt medel för att förankra arkivet och möda laggs ner på att göra presentationerna

trevliga och informativa. *Håkan Henriksson* har ansvarat för undervisningen för universitetets studenter om materialet på ArkivCentrum liksom för de flesta skolgrupperna.

ArkivCentrum har generösa öppettider och från och med januari utökades dessa med att ArkivCentrum även har öppet sista lördagen i varje månad mellan 10–14.

I ArkivCentrums forskarsals besöksliggare har under 2006 noterats 928 forskarbesök (2005: 741). Liggare förs gemensamt för de bägge samverkande arkiven.

Ett antal gruppbesök har också avlagts på ArkivCentrum under året. 105 grupper (2005: 78) omfattande 1767 personer (2005: 1573) besökte arkivet.

Därutöver har ArkivCentrum mottagit 387 besök som inte avsett forskarsalen (2005: 370).

Sammantaget blir antalet besök till arkivet under 2006 3 082 (2005: 2 684). 548 brev- och telefonförfrågningar har besvarats (2005: 347).

Besökarsiffrorna har ökat under året och det är glädjande att så många som 3 082 personer har varit på arkivet och det visar att tjänsterna efterfrågas.

Forskning

Arkivens omfattande källmaterial används fortlöpande av olika slags forskare, både fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. 2 985 volymer (2005: 2 481) har tagits fram till forskarna från de bägge arkiven. Antalet arbeten gjorda på Företagsarkivets materialvisar i sin mångfald hur många olika forskningsinsatser som görs. Följande skrifter och uppsatser, helt eller delvis baserade på källmaterial från Företagsarkivet, har lagts fram under 2006:

Ahlstrand, Niclas: *Livet vid zinkgruvorna »Les Vieille Montagnes« – Patriarkaliskbruksanda och samhällsutveckling vid en belgiskt ägd gruva i Närke.* B-uppsats i historia, Örebro universitet HT 2006.

Bylund, Erik: *Facklig organisering och kamp bland torparna vid Hasselfors Bruks AB 1925–1939.* C-uppsats i historia, Örebro universitet VT 2006.

Fredriksson, Ulrika: *Mejerinäringens lokalisering i Örebro län år 1890–1930. En studie av den framväxande andelsrörelsen.* B-uppsats i Kulturgeografi. VT 2006.

Fredriksson, Ulrika: »Kvinnor och professionalisering i Örebro län. En studie rörande mejeriarbete i Östernärke omkring 1900«. I: *Bergslagshistoria* årgång 18, s 45–64. Föreningen Bergslagsarkiv 2006.

Grip, Katarina: *Han och hon hemma och i yrkeslivet. En studie av hur genus och makten mellan män och kvinnor speglas i reklambilder i tidningen Vi under åren 1936, 1952 och 1966.* C-uppsats i historia, Örebro universitet HT 2006.

Gülger, David: *Svenska Skifferolje Aktiebolaget (SSAB). En granskning i media om dess aktörer och miljörisker under åren 1956–1960.* B-uppsats i historia, Örebro universitet VT 2006.

Lundqvist, Thomas N.: »När kalksten blev marmor«. I: *Lokalhistorisk läsning för Örebro län* nr 8, s 49–58. Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län 2006.

Otterström, Anna: *Kvarntorp – ett nybyggarsamhälles uppgång och fall? En studie av samhället som byggdes upp runt Svenska skifferoljeaktiebolaget (SSAB) under företagets existens 1941–1966.* B-uppsats i historia, Örebro universitet HT 2006.

Wängdahl, Anna: »Med risk för ras. En analys kring gruvolyckors karaktär och rapportering«. I: *Bergslagshistoria* årgång 18, s 20–39. Föreningen Bergslagsarkiv 2006.

Antalet forskande gymnasieelever ökade kraftigt under 2006. De har skrivit fördjupningsarbeten som bygger på material från Laxå bruk, gruvbolaget Vieille Mon-

Ordnade och förtecknade arkiv under 2006

Arkivbildare	Årsmfattning	Volym
1. Örebro Elektriska AB	1898–1998	494
2. Kommunförbundet Örebro län	1948–2003	503
3. Fritid T-län (Stiftelsen för fritidsområden i Örebro län)	1959–2006	176
4. Örebro läns AV-central	1963–1991	5
5. Örebro läns företagareförening	1955–1968	5
6. Örebro läns hälsovårdsförbund	1943–1956	3
7. K-Konsult, ekonomisk förening	1954–1990	3

tagne, Porla brunn, Dalkarlsbergs gruvbolag, Varuhuset Härold, Örebro kexfabrik, Segersjö herrgård, Föreningen Örebro Köpmän samt Skofabriken Oscaria.

Dessutom har arkivet ett allt större antal forskare från högskolor och universitet utanför vårt län. Under 2006 besöktes arkivet av studenter och forskare från Göteborgs universitet, Högskolan Dalarna, Linköpings universitet, Lunds universitet, Stockholms universitet samt från Södertörns högskola.

Egna arrangemang

I januari och februari hade ArkivCentrum en utställning i Wadköping om de båda arkivens verksamheter.

Den 26 januari arrangerades på ArkivCentrum en hindersmässoföreläsning i samarbete med Lokalhistoriska Sällskapet. Föreläsare detta år var professor Arne Jarrick som höll föreläsningen »Håller människan på att bli överflödig? Om den mänskliga civilisationsutvecklingens positiva och negativa konsekvenser«. Ett 70-tal besökare åhörde föreläsningen och föredraget kunde i efterhand följas på ArkivCentrums hemsida.

Den 23 februari höll journalisten Ingrid Fromell föreläsningen »Qvinnan bakom allt« som

handlade om lokal kvinnohistoria genom några kvinnoöden under 1900-talet. 35 personer lyssnade på föredraget som hölls i samarbete med Lokalhistoriska Sällskapet.

Den 5 oktober föreläste författaren Clas Thor om »Trädgårdsstaden Örebro« och i samband med föreläsningen visades ett bildspel. Återigen var det ett arrangemang med Lokalhistoriska Sällskapet och publiken bestod av ett 40-tal personer.

Den 27 oktober visade Bo Fransson ett bildspel om sångerskan Ulla Billquist med ett 50-tal åhörare.

ArkivCentrum har under året förfogat över en utställningsmonter i Örebro läns museum där arkivet har haft möjlighet att presentera nyinkommet, eller på annat sätt aktuellt och intressant material. Satsningen kallas för Nyhetsrummet och där har länets kulturinstitutioner en möjlighet att presentera sin verksamhet. Under året har arkivet visat material från Hasselfors Garden, Östernärkes Omnibustrafik AB, Fritid T-län samt från Varuhuset Härold. Andreas Jeppsson har haft ansvaret för detta.

Lokalhistorisk kurs

Höstterminen 2006 startade Lokalhistoriska sällskapet för åtton-

de gången sin 2-terminerskurs i Lokalhistoria. Hela 41 elever följer kursen som har *Yvonne Bergman* och *Sören Klingnéus* som kursledare. Lärarna hämtas förutom från Universitetet, från Örebro läns museum, Örebro Stadsarkiv, ArkivCentrum och Länsstyrelsens kulturmiljöenhet. Kursen är ett utmärkt exempel på ett positivt samarbete mellan kulturarvsverksamheter i länet. Huvudman för kursen är Lokalhistoriska Sällskapet i samarbete med Folkuniversitetet och ArkivCentrum.

Forskarcirklarna

Höstterminen 2005 startade tre forskarcirklar med sammanlagt ett 20-tal personer. Varje cirkel tog upp vardera ett år i Örebro historia, 1906, 1945 och 1956. Cirkeldeltagarna forskade om vad som hände och hur man levde i Örebro under det utvalda året. Deltagarna använde inte enbart arkivets eget material, utan studerade även tidningslägg och besökte andra arkiv. 1956 års cirkel avslutade sitt arbete under våren 2006 och sammanställde sina resultat i en liten

skrift. 1945 års cirkel arbetade under hela 2006 och hoppas kunna presentera sin forskning i en bok under 2007.

Hösten 2006 startade ytterligare två cirklar med sammanlagt 15 deltagare, de valde att forska kring året 1939 och deras arbete kommer att fortsätta under 2007.

Arkivens dag

Arkivens dag inföll lördagen den 11 november och årets gemensamma tema för arkiven i landet var »Mat och dryck«. Arkivet bjöd alla besökare på Ekströms blåbärssoppa och Risifrutti som sponsrats av Procordia Food AB i Örebro. Samtidigt visades en utställning om Ekströms och om andra företag i livsmedelsbranschen som har sina handlingar på ArkivCentrum. Författaren *Sture Nilsson* berättade om mat i gångna tider under rubriken »På jakt efter förlorade smaker. Om forna tiders kök«. Därefter föreläste *Nicklas Lindersson* från Venus Choklad i Askersund om chokladens historia och åhörarna fick provsmaka chokladbiter och praliner. Mel-

lan föreläsningarna visades rörlig film från Örebro i gångna tider, reklamfilmer från Ekströms samt *Håkan Henrikssons* bildspel om Örebro kexfabrik. Årets tipspromenad handlade förstas om mat och dryck. Priserna hade skänkts av Ekströms och av Örebro Ostafär. 86 personer kom till arkivet.

Övrig verksamhet *Databaser*

Arkivet har en databas »Företagsregistret« som innehåller över 27 900 poster. Trots detta återstår mycket att inventera när det gäller näringslivet i länet. Det är ett omfattande arbete att inventera länets städer och landsbygd med exempelvis alla handlande och hantverkare. Dokumentationen av Örebro stads industrier är dock i stort sett klar.

Genomgången av Örebro stads handelsregister i Länsstyrelsens arkiv från åren 1888–1965 har blivit klar liksom handelsregistren för Långbro och Ekers socknar från år 1888–1949 och handelsregistren för Almby och Ånsta socknar från år 1888–1942.

Hedersgåva i form av en ordförandeklubba överlämnad 1911 till Knut Bohnstedt på Hjälmarsnäs på hans 70-årsdag. Ur Örebro Elektriska AB:s arkiv.

Under året har en databas över Handelsdiarium för Örebro stad 1864–1888 påbörjats.

Under 2006 slutfördes arbetet med Handelsregister för Askersunds stad från åren 1888–1964 och dessutom påbörjades arbetet med Handelsregister för Kumla stad från 1888–1864. Även arbetet med Handelsregister för Karlskoga stad har fortsatt under året och alla dessa uppgifter ska så småningom integreras i databasen »Företagsregistret«.

Databasen »Bestandsregister« har under året uppdaterats i sedvanlig ordning, det vill säga när arkiven har förtecknats eller i samband med nya arkivleveranser. Vid årsskiftet 2006/07 fanns 839 arkivbildare registrerade (2005: 821).

Databasen »Bergshanteringsregister« uppdateras också kontinuerligt. Alla ovan nämnda databaser har byggts upp och underhålls av *Carl Magnus Lindgren*. *Evelyn Lauritzen* har arbetat med handelsregistret för Karlskoga.

Arkivets olika databaser har efterhand integrerats med Folkrelsearkivets och finns nu samlade i ArkivCentrums stora databas och är tillgängligt för besökare.

Aktstycket

Under 2006 utkom ArkivCentrums medlemstidning Aktstycket med fyra nummer, varav ett sommar- och ett julnummer. Sommar- och julnumren trycktes i vardera 1000 ex. I Aktstyckets två vårnummer publicerades verksamhetsberättelserna för folkrörelse- och företagsarkiven. Här ges också utrymme åt presentation av arkivmaterial och historiska artiklar och annat som kan vara av intresse för läsekret-

Revisionsberättelse

Undertecknade har granskat Örebro läns företagsarkivs räkenskaper och förvaltning för år 2006. Vi har tagit del av föreningens räkenskaper, protokoll och övriga handlingar som lämnar upplysningar om föreningens ekonomi och förvaltning samt vidtagit de granskningsåtgärder som ansetts som erforderliga.

Då det vid revisionen ej framkommit någon anledning till anmärkningar tillstyrker vi

att balansräkningen fastställs

att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för 2006 års förvaltning.

Örebro den 27 februari 2007

För Örebro läns landsting

För Örebro kommun

Gunilla Carlsson

Gunilla Carlsson

Anders Olsson

Anders Olsson

sen. Sommar- och julnumren innehåller artiklar som bygger på ArkivCentrums material om länets historia. Artiklarna skrivs av personalen, men här ges också utrymme för gästskribenter. Också under 2006 spreds Aktstycket till en allt bredare krets av politiker och andra beslutsfattare samt media som ett viktigt led i institutionens informations- och förankringsarbete.

Hemsidan

Aktstycket kan också läsas på ArkivCentrums hemsida www.arkivcentrum.se som är gemensam för de bägge arkivföreningarna. *Bo Fransson* är webbansvarig. Han har utformat hemsidan och fyller den kontinuerligt med ett informativt innehåll. På hemsidan finns uppgifter om öppettider, arkivbestånd, nyheter och mycket annat. Här kan man också göra inköp från det sortiment av litteratur, vykort m m som finns på ArkivCentrum. Hemsidan har ett flertal länkar till andra hemsidor.

Arkivets hemsida lockar besökare, det visar antalet som har varit inne på den. www.arkivcentrum.se har haft 76 330 besökare

under 2006.

Avslutning

2006 var ett gynnsamt år för arkivet. Ekonomin stabiliserades ytterligare då flera uppdrag gjorde att de egengenererade intäkterna var ovanligt stora. Leveransernas antal fortsatte att öka och över 3000 personer besökte arkivet under året för att forska, gå på kurs, delta i studiecirkel eller för att lyssna på föredrag. ArkivCentrum är med andra ord en viktig mötesplats för lokalhistoriska aktiviteter.

2006 var också Företagsarkivets sista verksamhetsår. Sammanslagningen med Folkrelsearkivets arkiv i Örebro län skedde den 1 januari 2007. ArkivCentrum Örebro län kommer med detta att vara en väl fungerande organisation som väl svarar mot de krav som ställs och de uppgifter som åligger oss. Sammanslagningen kommer att innebära en ökad effektivitet och slagkraft och med detta kan arkivet möta nya utmaningar.

Till sist riktas ett varmt tack till personal, medlemmar och medfinansierare.

Styrelsen

Örebro Elektriska AB:s kontor. Sittande vid skrivbordet t h kassör Harry Eriksson (anställd 1920–1972). Foto: Bernhard Hakelier, 1929.

Örebro Elektriska AB 1898–1963

ISLUTET AV 1800-talet ägde Laxå Bruk några vattenfall i Svartälven, bl a Brattforsen och Skråmforsen; alla belägna nordost om Karlskoga. Avståndet till Örebro är fågelvägen mindre än fyra mil, vilket gav bruksledningen – styrelseordföranden Knut Bohnstedt och disponenten Carl C:son Lindberg – idén att bilda ett aktiebolag för att överta fallen och bygga ut dem med kraftverk för att sälja elektrisk ström till Örebro stad.

Den 21 februari 1898 utfärdades stiftelseurkunden för Örebro Elektriska AB. Det blev därmed det första bolaget i Sverige att

distribuera elektricitet alstrad av vattenkraft för allmänt behov. Bland stiftarna fanns landshövding Axel Gabriel Svedelius, Knut Bohnstedt, Carl C:son Lindberg, fabrikerarna H Halldin och Julius Elgérus samt kamreraren Claes Bergman. Bolagets ändamål skulle enligt bolagsordningen i första hand vara att tillgodose Örebro stads kraftbehov.

Aktiekapitalet sattes till lägst 1 miljon kr och högst 1,5 miljoner kr och uppdelades på en halv miljon kronor i stamaktier och resten i form av preferensaktier.

Örebro Elektriska köpte Karlskogafallen för 1 miljon kronor

och lämnade stamaktierna till säljaren Laxå Bruk som likvid för halva köpesumman. Preferensaktierna (dvs de aktier som har företräde till bolagets vinst och tillgångar) övertogs av stiftarna och en del andra personer. Örebro stad hade bundit sig för en post på 50 000 kr.

Bolagets förste styrelseordförande blev landshövding Svedelius, sedermera efterträdd av disponent John Hedin. Bolagets verkställande direktör var åren 1898–1900 Carl C:son Lindberg, 1900–1926 Hugo Karlsson och 1926–1963 disponent Tore Hedin, son till John Hedin.

Bolaget påbörjade utbyggnaden av Skråmforsens kraftverk i Svartälven, som stod klart i januari 1900 för att leverera kraft till Örebro med omnejd. Detta var en uppmärksam händelse, och landshövdingen i Örebro län skrev i sin 5-årsberättelse: »*Det har visat sig, att storindustrien börjat söka sig till Örebro just genom de fördelar, som genom den elektriska kraften erhålles.*» 1903 stod också Brattforsens kraftverk klart, beläget ca 3 km ovanför Skråmforsen. Man utökade senare Skråmforsen med ytterligare ett aggregat, och under åren som följde både ombyggdes och utökades de båda kraftverken.

Den huvudsakliga förbrukningsorten för bolagets kraftproduktion blev, som planerat, Örebro. Där fanns dock sedan 1886 ett litet privatägt elektricitetsverk, som använde sig av ångmaskinskraft för att driva generatorerna. Detta och det tillhörande distributionsnätet köptes 1899 in av Örebro Elektriska.

Bolaget drogs under de första åren med stora ekonomiska svårigheter, och vid ett tillfälle var tomt en konkurs överhängande. Ägaren Laxå Bruk hade inte fått någon utdelning på sina stamaktier, vilket förmodligen bidrog till att bruket redan år 1906 överlät sin stora aktiepost på ett konsortium. Örebro Elektriskas ekonomi stabiliserades dock allteftersom efterfrågan på elkraft växte i och med att allmänhet och företag blev bekanta med dess användbarhet. Som kunder fick bolaget bl.a. AB Bofors, Latorps Bruk, Karlskoga municipalsamhälle samt Örebro Pappersbruk, som hade bildats på

initiativ av Örebro Elektriskas intressenter för att ge inkomster på den lediga kraften.

1918 träffade emellertid Kungl. Vattenfallsstyrelsen ett avtal med ett nybildat bolag, Lantbrukarnas Elektriska AB, som började bygga ut ett kraftnät på Närkeslätten i konkurrens med Örebro Elektriska. Dess ägare blev oroade av utvecklingen och inledde förhandlingar på flera håll om att sälja sina aktier. Det resulterade i att Örebro Elektriska hösten 1918 förvärvades av Kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors.

Efter förvärvet av Örebro Elektriska utkämpade Gullspång-Munkfors en hård strid med Vattenfallsstyrelsen om sitt nya leveransområde. 1928 slöts emellertid ett avtal mellan Örebro Elektriska och Vattenfallsstyrelsen och de tilltrasslade förhållanden på Närkeslätten kunde ordnas i största sams. Motsättningarna under striden hade dock varit stora mellan återdistributörerna, och det förmäldes att striden ett tag var så het att vederbörande klippte ned varandras lågspänningsledningar under mörka nätter.

År 1938 bildades på initiativ av Gullspång-Munkfors AB Örebro Kraftförmedling, i vilket ett antal storföretag ingick som delägare. Kraftförmedlingen hade till huvudsaklig uppgift att överföra kraft från stamlinjenätet till delägarnas nät, förmedla kraftleveranser inbördes mellan delägarna, förvalta transformatorstationer i Lindbacka utanför Örebro och i Bäck utanför Karlskoga, och sköta två kraftledningar mellan Örebro och Karlskoga. Kraftförmedlingens administration och skötseln

av dess anläggningar omhändertogs av Örebro Elektriska.

Huvudkontoret för Gullspång-Munkfors flyttade 1943 till Örebro. En omorganisation inom koncernen ledde till att bolaget övertog Örebro Elektriskas verksamhet som kraftproducent och distributör samt arrenderade dotterbolagets anläggningar. Det innebar att Örebro Elektriskas verksamhet koncentrerades till att bygga kraftverk, tex Krokströmmens kraftverk i Ljusnån. Örebrobolaget blev därmed också ett rent Norrlandsföretag.

Med tiden ansågs det mest rationellt att fusionera Örebro Elektriska med Gullspång-Munkfors, vilket skedde 1963. Samtidigt ändrades moderbolagets namn från Kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors till Gullspångs Kraft AB (sedermera sammanslaget med Stockholms Energi AB till Birka Energi AB, numera Fortum). Efter 1963 var sålunda Örebro Elektriska AB uttraderat ur historien efter 65 års existens.

Carl Magnus Lindgren

ArkivCentrum Örebro Län

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20
E-post: arkivcentrum@arkivcentrum.se
Internet: www.arkivcentrum.se

Öppet måndag-fredag kl 08.30-17.00
(lunchstängt kl 12.00-13.00)
samt sista lördagen i månaden (aug-maj)
kl 10.00-14.00. Kvällsöppet tisdagar
kl 17.00-20.00 (aug-maj).